

ASONIK

Praktyczne wykorzystanie miernika pola magnetycznego typu SMS-102 do wykrywania i określania skutków oddziaływania silnych magnesów stałych na urządzenia pomiarowe takich jak wodomierze czy liczniki energii elektrycznej.

Miernik pola magnetycznego SMS-102 umożliwia pomiar indukcji magnetycznej stałego (DC) i zmiennego (AC) pola magnetycznego o wartościach od $10\mu\text{T}$ do 2000mT w 3 podzakresach wybieranych ręcznie, bądź na zakresie automatycznym dopasowującym się do aktualnie mierzonej wartości. W przypadku pola zmiennego przedział mierzalnych częstotliwości składowych zawiera się w przedziale od DC do 500Hz , wynikiem pomiaru składowych zmiennych jest suma wartości skutecznych składowych harmonicznych.

Urządzenie jest przenośne i zasilane bateryjnie. Błąd pomiaru jest dla zakresu DC mniejszy od $\pm 0.5\%$ a dla zakresu AC mniejszy od $\pm 2\%$.

Wysokoenergetyczne magnesy stałe wykonane na bazie - np. SmCo czy NdFeB posiadają przy swej powierzchni indukcję pola magnetycznego o wartościach do kilkuset mT. Linie sił pola są silnie zakrzywione, wynikowe pole magnetyczne silnie niejednorodne lecz o dużej wartości, przekraczającej niekiedy dziesiątki razy indukcję magnesów stałych - np. BaO_2 , SrO_2 , Fe_2O_3 , a wykorzystywanych przy budowie wymienianych wyżej urządzeń pomiarowych.

Skutkiem zakłócania pracy urządzeń pomiarowych wyposażonych w słabe magnesy stałe jest ich przemagnesowanie, a na ogół rozmagnesowanie skutkujące wadliwym działaniem zawierających je urządzeń. Na przykład uszkodzone zostają więc sprzęgła magnetyczne wodomierzy, przestają działać magnesy hamujące liczników energii.

Przełączniki elektromagnetyczne poddane działaniu silnego zewnętrznego pola magnetycznego w oczywisty sposób zaczynają działać wadliwie w wyniku superpozycji zewnętrznego pola magnetycznego i porównywalnego wytwarzanego przez uzwojenie wzbudzające. Na przykład więc przełącznik sterujący rodzajem taryfy energetycznej zaczyna działać niezależnie od „woli” układu sterującego.

Rdzenie transformatorów i przekładników poddane działaniu zewnętrznego pola magnetycznego zmieniają nieliniowo swe właściwości prowadząc do niewłaściwego działania podzespołów z których są wykonane. Na przykład więc wartości sygnałów dostępnych na wyjściach w/w elementów przestają odpowiadać wartościom rzeczywistym w sposób zależny od sposobu oddziaływania magnesów zewnętrznych oraz od konstrukcji elementu.

Również stalowe elementy konstrukcyjne mechanicznych urządzeń pomiarowych - np. osie przekładni i liczydeł poddane działaniu silnego zewnętrznego pola magnetycznego zostają przez to pole silnie przyciągane bądź odpychane - prowadzi to do powstania dodatkowych oporów ruchu w/w podzespołów. W tym przypadku pojawiające się dodatkowe opory ruchu zafałszowują rzeczywiste oczekiwane wskazania.

ASONIK

Jeśli uszkodzane elementy magnetyczne ulegają rozmagnesowaniu wówczas funkcje urządzenia pomiarowego zawierającego je zostają trwale zmienione. Jeśli elementy magnetyczne zostają namagnesowane - zostaje ślad który można zmierzyć.

Dotyczy to zarówno elementów konstrukcyjnych samych urządzeń (stalowe ośki) jak i elementów ich obudów (w tym śruby, stalowe obejmy, stalowe druty zestawów plombujących, stalowe ramy i ekrany).

Nawet elementy mosiężne jak korpusy obudów czy śruby i nakrętki z uwagi na magnetyczne domieszki stopów z których są wykonane zachowują ślad silnego magnetycznego oddziaływania.

Porównując omawiane zjawiska z wartością ziemskiego pola magnetycznego - w Polsce ok. $60\mu\text{T}$ - można podać następujące przybliżenie co do skutków oddziaływania wysokoenergetycznych magnesów stałych:

- indukcja przy powierzchni magnesu „neodymowego” - ok. 10000 razy większa od indukcji pola ziemskiego;
- indukcja przy powierzchni namagnesowanego stalowego elementu konstrukcyjnego obudowy - max. kilkadziesiąt razy większa od indukcji pola ziemskiego;
- indukcja przy powierzchni namagnesowanych stalowych osi i prętów max. kilkadziesiąt razy większa od wartości indukcji pola ziemskiego;
- indukcja przy powierzchni namagnesowanego korpusu mosiężnego obudowy - max. kilkanaście razy większa od indukcji pola ziemskiego;

Warto zwrócić uwagę, że sprawnie działające elektromechaniczne liczniki energii elektrycznej z uwagi na obecność wewnątrz ich konstrukcji magnesów stałych - wytwarzają na zewnątrz obudowy mierzalne rozproszone pole magnetyczne. Jest ono charakterystyczne dla każdej odmiany sprawnego urządzenia.

Po oddziaływaniu wysokoenergetycznymi magnesami stałymi - to rozproszone pole zostaje trwale odkształcone - a więc dysponując wiedzą o sytuacji prawidłowej - można w ten sposób wykryć ślady oddziaływań, dotyczy to sytuacji, gdy z jakichś powodów nie pozostał ślad magnetyczny na obudowie oraz na elementach konstrukcyjnych.

Wiedza o sytuacji prawidłowej to na przykład informacja w postaci mapki o rozproszonym polu magnetycznym licznika nieuszkodzonego. Mapka taka to nic innego jak szkic ściany obudowy z zaznaczonymi punktami o charakterystycznym rozproszonym polu magnetycznym wyrażonym zmierzonymi wartościami pola magnetycznego. Każdy typ i odmiana licznika charakteryzuje się właściwym tylko dla siebie rozkładem rozproszonych pól magnetycznych

ASONIK

Przykład:

Wodząc sondą pomiarową miernika w pionie od np. dołu do góry obudowy licznika energii w miejscu, gdzie wewnątrz znajduje się hamujący obwód magnetyczny rejestrowane rozproszone pole magnetyczne wykaże poniżej tarczy pewną wartość maksymalną (zależnie od budowy licznika - kilkadziesiąt do kilkuset μT) i powyżej taką samą co do wartości lecz o przeciwnym znaku.

Urządzenie uszkodzone magnetycznie wykazuje niesymetrię pola rozproszonego co do znaku i wartości.

Wodząc zaś sondą wokół obudowy i zamocowań oddalonych od wewnętrznego obwodu hamującego - rejestrowane pole magnetyczne powinno być porównywalne z polem ziemskim, wartości znacznie je przewyższające wskazują na minione oddziaływanie magnetyczne.

Należy jednocześnie pamiętać, że rozproszone pola magnetyczne pochodzące od elementów wewnętrznych czy będące skutkami magnesowania z uwagi na silną niejednorodność są polami mierzalnymi krótkiego zasięgu - w odległości ok. centymetra od obudowy - już nie mierzalnymi. Dlatego też wykonując badanie należy końcówką sondy miernika dotykać obudowy.

Dokument zawierający zestawienie wartości pola magnetycznego rozproszonego mierzonego w sposób opisany wyżej charakterystycznego dla miernika nieuszkodzonego z wartościami uzyskanymi w wyniku pomiarów miernika poddanego oddziaływaniu silnymi polami magnetycznymi stanowi podstawę do decyzji o jego wymianie oraz późniejszej naprawie.

Na koniec należy też niestety zaznaczyć, że dysponując wiedzą o budowie wspomnianych urządzeń pomiarowych oraz dobrze znając fizykę magnesów można oddziaływać na elektromechaniczne i mechaniczne urządzenia pomiarowe nie uszkadzając ich, a jedynie fałszując wskazania. Ślady pozostają na ogół zawsze.

Urządzenia pomiarowe, w których wykryto ślady oddziaływania magnetycznego wymagają wymontowania i naprawy polegającej na wymianie uszkodzonych magnetycznie podzespołów oraz odmagnesowaniu obudów i korpusów. Koszty tych działań oraz odpowiedzialność prawną za powstałe szkody i straty określają przepisy branżowe dostawców mediów oraz warunki umów zawieranych z ich odbiorcami.

Autor - Jerzy Błaszczuk, ASONIK
Poznań 27.12.2005r.